

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / В.Т.Шлемко, І.Ф.Бінько: монографія. - К.: НІС, 1997. - 144с.

2. Ільяшенко С.Н. Оценка составляющих экономической безопасности предприятия // Наукові праці Дон.НГУ – 2002. - № 48. - С. 16-22.

3. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : монографія / Геєць В.М., Кизим М.О., Клебанова Т.С., Черняк О.І. та ін. [за ред. Гейця В.М.] - Х.: ВД "ІНЖЕК", 2006. - 240с.

4. Механізми управління економічної безпекою / [Ю.Г. Лысенко, С.Г. Мищенко, Р.А. Руденский, А.А. Спиридонов ; под. ред. Ю.Г. Лысенко] – Донецк: ДонНУ, 2002. - 178с.

5. Основы экономической безопасности: (Государство, регион, предприятие, личность): [учеб.-практ.пособ.]. / Рос. экон. акад. им. Г.В. Плеханова; [под ред.Олейникова Е.А.] - М.:ЗАО "Бизнес-школа" Интел-Синтез", 1997. - 279с.

6. Н.В. Наконечна Економічна безпека підприємств: концепції і проблеми / Н.В. Наконечна, З.П. Наконечна // Вісник Львівської комерційної академії – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, - 2009. - Випуск № 31. – С.170-173. – (Серія економічна).

7. Осіпчук С.Г. Особливості функціонування системи забезпечення економічної безпеки в Україні на сучасному етапі державотворення. // Економіка і держава. - 2008. - №8. - С. 98-101.

8. Пономаренко В.С. Экономическая безопасность региона: анализ, оценка, прогнозирование: монография / В.С. Пономаренко, Т.С. Клебанова, Н.Л. Чернова. – Х. : ИНЖЕК, 2004. – 144с.

9. Предборський В.А. Економічна безпека держави: монографія / В.А. Предборський. – К. : Кондор, 2005. – 391с.

10. В. Ткаченко. Деякі положення сутності і змісту економічної безпеки держави / В. Ткаченко // Економіст. - 2008. - №9. - С. 9-11.

УДК 338.246: 339.17

Хомів О. В.

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ РОЗДРІБНИХ ТОРГОВИХ ПІДПРИЄМСТВ У КРИЗОВИХ УМОВАХ

Розглянуто тенденції розвитку показників фінансової безпеки та їх вплив на економічну безпеку роздрібних торгових підприємств. На основі проведеного аналізу визначено основні шляхи підвищення фінансової безпеки підприємств роздрібної торгівлі в ринкових умовах.

Ключові слова: економічна безпека, роздрібні торгові підприємства, фінансова безпека, фінансовий стан.

Homiv O. V.

DIAGNOSTICS OF FINANCIAL SAFETY OF RETAIL AUCTION ENTERPRISES IN CRISIS TERMS

The tendencies of development of indexes of financial safety and their influence are considered on economic safety of retail auction enterprises. On the basis of the conducted analysis the basic ways of increase of financial safety of enterprises of retail business are certain in market conditions.

Keywords: economic safety, retail auction enterprises, financial safety, financial state.

Вступ. В умовах нестабільного зовнішнього середовища, посилення конкуренції між підприємствами на внутрішньому споживчому ринку значно зростає роль фінансової складової економічної безпеки роздрібних торгових підприємств.

Українські та закордонні вчені достатньо активно займаються ґрунтовним дослідженням та глибоким аналізом проблеми забезпечення фінансової безпеки підприємств. Однак ці дослідження стосуються переважно забезпечення

економічної безпеки виробничих підприємств [1, 2] чи підприємництва взагалі [3]. Питання ж забезпечення фінансової безпеки підприємств роздрібної торгівлі розглянуті недостатньо.

Метою статті є виявлення ролі і завдань аналізу фінансового стану роздрібних торгових підприємств у забезпеченні їх економічної безпеки, дослідження чинників, що негативно впливають на їх фінансову стійкість, та обґрунтування основних шляхів підвищення фінансової безпеки підприємств роздрібної торгівлі в ринкових умовах.

Найбільш узагальненою характеристикою фінансового стану підприємства є фінансова стійкість підприємства, під якою розуміється такий стан фінансових ресурсів підприємства і такий ступінь їх використання, за яких торговельне підприємство, вільно маневруючи грошовими коштами, здатне через ефективне їх використання забезпечити безперервний процес купівлі та реалізації продукції та послуг, а також здійснювати витрати для його розширення й оновлення.

Проаналізуємо показники фінансової стійкості підприємств роздрібної торгівлі України за даними табл. 1.

Таблиця 1

Показники фінансової стійкості роздрібних торговельних підприємств України у 2005-2007 рр.

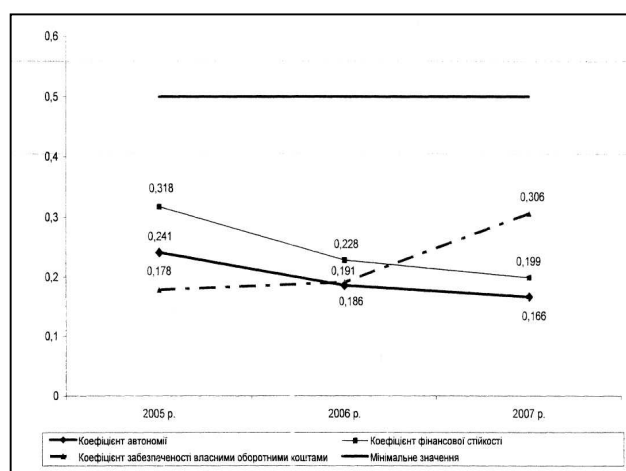
Показники	Оптимальне значення	2005 р.	2006 р.	2007 р.
Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності)	> 0,5	0,241	0,186	0,166
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,5 – 1,0	0,318	0,228	0,199
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	> 0,5	0,009	0,083	0,064
Коефіцієнт маневрування	0,4 - 0,6	0,023	0,300	0,243
Коефіцієнт інвестування	> 1	0,675	0,584	0,457

Джерело: узагальнені дані форми № 1 „Баланс” роздрібних торговельних підприємств України за 2005, 2006, 2007 роки

Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності) характеризує фінансову незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування його діяльності. Чим більше значення цього показника, тим більшою є фінансова незалежність підприємства

від кредиторів. Мінімальна частка власного капіталу, задіяного в господарській діяльності, при якій підприємство можливість погасити борги власними коштами, повинна складати не менше 50% сукупного капіталу.

Дані табл. 1 свідчать про значну залежність підприємств роздрібної торгівлі України від зовнішніх джерел фінансування. Так, на кінець 2007 р. цей коефіцієнт складає лише 0,166 (у 3 рази менше мінімального значення), що свідчить про недостатність власного капіталу і значну фінансову залежність підприємств роздрібної торгівлі України. Особливу небезпеку таїть в собі динаміка розвитку даного показника, яку добре видно на рис. 1. Останніми роками частка власного капіталу у сукупному капіталі торгових підприємств невинно падає. Безумовно, низька фінансова незалежність торговельних підприємств та негативна тенденція її розвитку створює значну загрозу їх економічній безпеці, оскільки відсутність зовнішніх джерел фінансування може привести до труднощів у придбанні товарів для подальшої їх реалізації.

Рис. 1. Динаміка показників фінансової стійкості роздрібних торгових підприємств України

Негативною тенденцією в останні роки характеризується і розвиток коефіцієнта фінансової стійкості підприємств роздрібної торгівлі, який показує співвідношення власних і залучених засобів, вкладених в діяльність підприємств, і характеризує їх здатність залучати зовнішні джерела фінансування.

Для підприємств зі сталими показниками фінансово-господарської діяльності, які забезпечують рентабельну роботу і самофінансування, значення коефіцієнта фінансової стійкості є економічно доцільним в розмірі > 0,5. На кінець 2007 р. коефіцієнт фінансової стійкості

**Показники ліквідності та платоспроможності
роздрібних торговельних підприємств України
у 2005-2007 рр.**

Показники	Оптимальне значення	2005 р.	2006 р.	2007 р.
Величина оборотного капіталу	зростання	88417,9	1349702,7	1558227,5
Коефіцієнт загальної ліквідності	> 1	1,009	1,090	1,069
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6 – 0,8	0,514	0,570	0,572
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2 – 0,35	0,110	0,148	0,144

Джерело: узагальнені дані форми № 1 „Баланс” роздрібних торговельних підприємств України за 2005, 2006, 2007 роки

З даних табл. 2 можна зробити два основних висновки. По-перше, за аналізований період відбулося доволі суттєве збільшення величини власного капіталу, що позитивно вплинуло на зміну в структурі фінансування оборотних засобів. Так, за останні три роки величина оборотного капіталу виросла в 17,6 рази. І якщо у 2005 році практично всі оборотні засоби формувалися за рахунок зовнішніх джерел, то у 2007 році вже понад 1,6 млрд. грн. основних засобів були сформовані за рахунок власного оборотного капіталу.

По-друге, слід відмітити низькі значення показників ліквідності. Так коефіцієнт загальної ліквідності на кінець 2007 р. становив лише 1,069, в той час як для забезпечення належного рівня платоспроможності підприємствам доцільно забезпечувати значення цього показника на рівні 1,5—2,5. Таке низьке значення свідчить про недостатній рівень ліквідності підприємства і, якщо не слідкувати за грошовим потоком, то можливі виникнення труднощів при розрахунках з кредиторами і, як наслідок, погіршення ділової репутації через неможливість підприємствами розраховуватися за своїми зобов'язаннями у встановлені терміни. Тому з метою забезпечення необхідної кредитоспроможності та належного іміджу підприємствам роздрібної торгівлі необхідно відшукувати резерви для збільшення частки власних оборотних коштів у формуванні оборотних активів. При цьому особливу увагу слід надати активізації ділової активності підприємств роздрібної торгівлі, оскільки всі показники за три роки значно погіршилися (табл. 3).

був у 2,5 рази меншим (0,199) від економічно доцільного. Зменшення ж даного коефіцієнта свідчить про зростання боргових зобов'язань, підвищує ризик діяльності торговельних підприємств, оскільки борги треба повертати у визначений час і не рідко з певним відсотком. В той же час слід пам'ятати, що борги не тільки збільшують ризик, але й прибуток. Вони сприяють нарощуванню обороту і відносному зниженню його витратомісткості. Тому важливо не уникати боргів, а підтримувати правильне співвідношення між позиковим і власним капіталом.

Надзвичайно низьким у підприємств роздрібної торгівлі України є коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом, який характеризує частку власного оборотного капіталу в оборотних активах. Економічно доцільне значення цього показника >0,5, що означає формування не менше 50% оборотних активів за рахунок власного капіталу. У 2007 р. цей показник майже у 8 разів був меншим від економічно доцільного. Це свідчить про вкрай незадовільний фінансовий стан підприємств торгівлі, низьку платоспроможність і ліквідність їх боргових зобов'язань. Тому підприємствам роздрібної торгівлі необхідно дбати про його зростання до 0,5 і більше.

Для економічної безпеки роздрібних торговельних підприємств важливе значення має можливість вільно маневрувати власними коштами, оскільки чим більша частка власних коштів в обороті, тим вища платоспроможність підприємства, тим більші можливості скерування чистого прибутку на капітальні інвестиції та соціальні потреби власників капіталу. Разом з тим, аналіз коефіцієнта маневрування підприємств роздрібної торгівлі України свідчить про обмежені можливості маневрування власними коштами. Так, при економічно доцільному значенні цього показника 0,4-0,6, у 2007 р. фактичне значення коефіцієнта становило тільки 0,243. Разом з тим, слід відзначити суттєве зростання (майже в 11 разів) показника порівняно з 2005 р. Тому підприємствам роздрібної торгівлі і надалі необхідно продовжувати процес накопичення власних оборотних коштів.

Дуже низьким значенням у роздрібних торговельних підприємствах характеризується також і коефіцієнт інвестування, що свідчить про недостатність власного капіталу для покриття необоротних активів і участь власного капіталу в формуванні оборотних активів. Негативна ж динаміка коефіцієнта інвестування свідчить про поступове погіршення фінансового стану роздрібних торговельних підприємств.

При оцінці поточного рівня забезпечення фінансової складової економічної безпеки не можна недооцінювати значення оцінки ліквідності активів, платоспроможності і кредитоспроможності підприємств роздрібної торгівлі (табл. 2).

Таблиця 3

Показники ділової активності роздрібних торговельних підприємств України у 2005-2007 рр.

Показники	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2007 р. в +,-	
				2005 р.	2006 р.
Коефіцієнт обороту активів (по товаро-обороту), рази	3,68	3,701	3,25	-0,430	-0,451
Коефіцієнт обороту кредиторської заборгованості, рази	7,487	6,944	6,574	-0,913	-0,37
Коефіцієнт обороту дебіторської заборгованості, рази	32,509	37,901	41,313	8,804	3,412

Джерела: узагальнені дані форми № 1 „Баланс” роздрібних торговельних підприємств України за 2005, 2006, 2007 роки; узагальнені дані форми № 2 „Звіт про фінансові результати” роздрібних торговельних підприємств України за 2005, 2006, 2007 роки

Так, зокрема у 2007 році, відбулося сповільнення оборотності активів майже на 0,5 рази. Сповільнилась також оборотність кредиторської заборгованості. Насичення ринку споживчими товарами, підвищення вимог до якості торговельного обслуговування змушує роздрібні торговельні підприємства розширювати і поглиблювати асортимент товарів, що приводить до збільшення товарних запасів і сповільнення їх оборотності. Таким чином загострення конкурентної боротьби на ринку споживчих товарів приводить до погіршення ділової активності підприємств роздрібною торгівлі і негативно впливає на їх фінансову безпеку.

На нашу думку, економічну безпеку підприємств роздрібною торгівлі та її фінансову складову слід розглядати як ступінь узгодження інтересів підприємств з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища, а будь-який інтерес підприємств - як його взаємодію з суб'єктами зовнішнього середовища, в результаті якої підприємства одержують прибуток. Виходячи з цього, критерієм фінансової безпеки підприємств є одержуваний в результаті взаємодії з суб'єктами зовнішнього середовища прибуток, яким підприємство може вже розпоряджатися на свій розсуд, тобто чистий прибуток. За відсутності ж прибутку або, більш того, при наявності збитків, не можна говорити про дотримання інтересів підприємств а, отже, про те, що підприємства знаходяться в економічній

безпеці. Навпаки, в цьому випадку перед підприємствами реально стоїть загроза банкруства.

Тому завершуючи вивчення фінансового стану підприємств роздрібною торгівлі України, ретельно проаналізуємо їх прибутковість і рентабельність (табл. 4).

Таблиця 4

Показники рентабельності роздрібних торговельних підприємств України у 2005-2007 рр.

Показники	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2007 р. в +,-	
				2005 р.	2006 р.
1	2	3	4	5	6
Фондовіддача оборотних засобів, грн.	12,06	15,48	13,47	1,41	-2,01
Коефіцієнт ефективності використання власного капіталу	0,06	0,04	-0,02	-0,08	-0,06
Коефіцієнт рентабельності продукції	0,16	0,18	0,2	0,04	0,02
Коефіцієнт ефективності використання активів	0,004	0,009	-	-	-
Рентабельність товарообороту, %	0,45	0,25	-0,10	-0,55	-0,35

Джерела: узагальнені дані форми № 1 „Баланс” роздрібних торговельних підприємств України за 2005, 2006, 2007 роки; узагальнені дані форми № 2 „Звіт про фінансові результати” роздрібних торговельних підприємств України за 2005, 2006, 2007 роки

Не дивлячись на те, що фондівіддача оборотних засобів у 2007 р, порівняно з 2005 р. дещо збільшилася (на 1,41 грн.), то вже порівняно з попереднім 2006 р. відбулося значне падіння фондівіддачі (на 23%). Ще гірша тенденція притаманна розвитку ефективності використання активів та власного капіталу, де відповідні коефіцієнти опустилися нижче 1. Все це в сукупності привело до збитковості діяльності підприємств роздрібною торгівлі у 2007 р.

Висновки. Отже, у результаті проведеної діагностики основних фінансових показників діяльності роздрібних торговельних підприємств та виявлення тенденцій розвитку можна

стверджувати, що стан фінансових ресурсів, ділової активності та підприємницьких можливостей роздрібних торговельних підприємств України не забезпечують найбільш ефективного їх використання з метою забезпечення стабільного функціонування й розвитку, запобіганню внутрішніх і зовнішніх негативних загроз, не дозволяє підприємствам досягати певних конкурентних переваг стратегічного характеру і, відповідно, займати стійке становище на ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Камлик М. І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект : навч. посіб. / М. І. Камлик. - К.: Атіка, 2005.- 432 с.
2. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : монографія / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарьов, О. М. Ляшенко - К.: Лібра, 2003.
3. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: монографія / Т.Г. Васильців. - Львів: Арал. - 386 с
4. Узагальнені дані форми №1 „Баланс” роздрібних торговельних підприємств України за 2005 р., 2006 р., 2007 р.
5. Узагальнені дані форми №2 „Звіт про фінансові результати” роздрібних торговельних підприємств України за 2005 р., 2006 р., 2007р.

УДК: 332.72:338.49

Мусаєва А. К.

ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКУ ЗЕМЛІ УКРАЇНИ

Розглянуто механізм формування та функціонування установ інфраструктури ринку землі в Україні. Проведено аналіз структури існуючих установ та запропоновано їх реорганізація. Визначено роль Державного земельного банку як організатора ринку землі, розглянуто функції інших установ інфраструктури ринку землі.

Ключові слова: інфраструктура ринку землі, механізм формування й функціонування інфраструктури ринку землі, регулювання земельних відносин, Державний земельний банк, Земельна біржа, Державний комітет із земельних відносин.

Musayeva A. K.

THE FORMATION AND FUNCTIONING LAND MARKET INFRASTRUCTURE UKRAINE

The mechanism of forming and functioning of establishments of infrastructure of market of earth is considered in Ukraine. The analysis of structure of existent establishments is conducted and it is offered their reorganization. Certainly role of the State participating landed bank as an organizer of market of earth, the functions of other establishments of infrastructure of market of earth are considered.

Keywords: infrastructure of market of earth, mechanism of forming and functioning of infrastructure of market of earth, adjusting of the landed relations, State participating landed bank, Landed exchange, State committee of the landed relations.

Вступ. Приводом для написання цієї статті стала публікація д.е.н. С.Г. Черемісіної, яка вважає, що відсутність цивілізованого ринку землі веде до стихійного виникнення тінювого ринку й наводить приклади тінювого обігу землі. Зокрема, „за 10

місяців 2007 р. було продано 28 тис. га земель Південного берега Криму на суму більше 28 млрд. дол. США” [1]. Звідси випливає, що на очах державних установ і за їх сприяння йде торгівля державними найціннішими рекреаційними землями,